

УДК 371:351.851

Станіслав Пономаревський, доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу теорії та історії педагогічної майстерності
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ І ШКІЛЬНИЦТВА В РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ

У статті проаналізовано розвиток української освіти та шкільництва в Росії. Визначено роль і місце останніх у процесах збереження української ідентичності в умовах чужини, а також окреслено особливості становлення української шкільної та вищої освіти у Башкортостані та Москві.

Ключові слова: освіта, шкільництво, мовний, ідентичність, національний.

Лит. 5.

Станіслав Пономаревский, доктор педагогических наук,
старший научный сотрудник отдела теории и истории педагогического мастерства
Института педагогического образования и образования взрослых НАПН Украины

ОСОБЕННОСТИ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ И ШКОЛЫ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

В статье проанализировано развитие украинского образования и школы в России. Определено роль и место последних в процессах сохранения украинской идентичности в условиях чужбины, а также обрисовано особенности становления украинского школьного и высшего образования в Башкортостане и Москве.

Ключевые слова: образование, школа, языковой, идентичность, национальный.

Stanislav Ponomarevsky, PhD (Pedagogic)
Senior Researcher of Theory and History of Pedagogical Mastership Department
Institute of Pedagogical Education and Adult Education NAPS of Ukraine

FEATURES OF PRESENT DEVELOPMENT OF UKRAINIAN EDUCATION AND SCHOOLING IN RUSSIA

The development of Ukrainian education and schooling in Russia is analyzed in this article. Their role and place are determined in the process of saving the Ukrainian identity under the conditions of being abroad. Moreover, the foundation of Ukrainian schooling and high education in Bashkortostan and Moscow are also described.

Keywords: Education, schooling, linguistic, identity, national.

Актуальність проблеми та аналіз публікацій. Сучасний досвід та аналіз діяльності осередків українського закордоння, які з різних причин і в різний час сформувалися за межами етнічної батьківщини, свідчить, що українці, перебуваючи в чужинському середовищі, не лише зуміли зберегти надбання і традиції свого народу у царині навчання та виховання дітей, але і збагатили на чужині педагогіку цінними теоретичними і практичними досягненнями. Справжніми здобутками стали праці відомих українських вчених і педагогів ХХ століття – Григорія Ващенка, Августина Волошина, Івана Огієнка, Софії Русової, Миколи Різуна, Степана Сірополка, Юліана Стечишина, Володимира Яніва та ін. Провідною ідеєю їх пошуків стало прагнення розбудови національної освіти і школи за кордоном. На їх переконання, “найкраща школа – це національна, побудована на звичаях і традиціях етнопедагогіки з урахуванням здобутків

світової та вітчизняної педагогічної науки, школа, де діти навчаються рідною мовою, якнайбільше дізнаються про свій народ, опановуючи досвід попередніх поколінь, свято бережуть і примножують як національні, так і загальнолюдські духовні цінності” [1, 14].

Уже понад століття закордонне українство, попри потужні асиміляційні тенденції, зберігає свою етнічну ідентичність (у тому числі і мовну), розвиваючи українську школу в країнах мешкання як найважливішу гарантію самозбереження. Заслуговує на увагу думка відомого американсько-канадського історика Павла (Пола) Магочого, висловлена саме з цього приводу: “Оглядаючи цікаву та різноманітну історію, не можна не помітити лейтмотивів, які часто повторюються. По-перше, як народ, який не мав своєї незалежності протягом сучасної історії, українці виявили неабияку впертість і хист, скеровуючи свої зусилля й енергію на освіту – і щоб зберегти історичні традиції народу, і щоб

забезпечити його життя в майбутньому. Раз у раз ми бачили, яку активну і вирішальну роль відігравали [вони] і в Європі, і у Новому світі...” [3, 59].

Українське шкільництво в кожній країні мешкання має свою специфіку, проте спільною виявляється загальна мета шкіл – виховання молоді, здатної плекати національні інтереси та оберігати їх. Отже, головною ціллю українських закладів освіти за кордоном є забезпечення систематичного національного навчання і виховання молоді, щоб навчити її бути українцями на чужині (уже кілька років, наприклад, серед українських школярів Британії популярний одяг з написом: “Я – українець Британії”, що свідчить про ті ж намагання етнозбереження, хоча й у формі кітчу).

Необхідно підкреслити, що завдання українського шкільництва за кордоном не може обмежуватися виключно навчанням. “В українській школі в умовах чужини українська молодь, – наголошував Мирослав Самчишин, – не тільки має засвоїти собі найважливіші інформації з різних ділянок українознавства, але мусить теж включитися у глибоке розуміння українських культурних вартостей, відповідно їх сприйняти, перейнятися ними та формувати на них свій національний український світогляд. Це абсолютна передумова участі молоді в нашому дальшому культурному процесі в усіх його відгалуженнях. А в цьому процесі релігійні, моральні, пізнавальні, естетичні та інші ідеали стають тими завданнями, які спонукають до безупинної праці на національно-культурному ґрунті... Школа має виховати її і вчинити повноцінним членом національної спільноти, має не тільки вишколити ум, але і виховати серце та робити молодь здібною діяти в інтересах української спільноти” [4, 90 – 91].

Процеси розвитку української освіти та шкільництва на теренах Російської Федерації намагалися з’ясувати сучасні російські дослідники В. Бабенко, В. Черномаз, В. Чумаченко, Л. Найдено, Ю. Сіренко, О. Алдакімова, В. Дроздов та інші. Однак їх зацікавлення обмежувалися суто історичними ретроспективами або ж вивченням діяльності окремих особистостей та їх ролі у тих чи інших аспектах становлення національної школи. У результаті освітній компонент у сучасному висвітленні, його місце у різних сферах буття закордонного українця залишається маловивченим. Саме тому метою цієї статті є дослідження особливостей розвитку української освіти та шкільництва в Росії.

Виклад основного матеріалу. Ідея національної школи розвивалася західною гілкою закордонного українства з початків заснування

його поселень на землях інших держав. У східній частині української діаспори опікуватися відкриттям шкіл внаслідок цілого ряду офіційних імперських заборон стали пізніше, але відразу, як тільки з’явилися перші можливості. Після падіння царизму, вже у 1917 році, ідеї розбудови національних народних шкіл почали поширюватися, наприклад, на Кубані. Ось як обґрунтував необхідність започаткування українських шкіл на I Всеросійському з’їзді діячів народних університетів від імені земляків видатний кубанський бібліограф Борис Городецький, що просив з’їзд “поставити на обговорення і санкціонувати своїми авторитетними висновками” тези:

1. “Викладання у нижчій школі на території, заселеній українським народом, зокрема в Кубанській області, повинне проводитися українською мовою.

2. Українська мова повинна бути введена до вжитку в усіх просвітницьких установах, які функціонують у місцевостях з українським населенням і організовані для освіти мас.

3. У середній і вищій школах необхідне введення українознавства у вигляді вивчення української мови, літератури, історії, географії та економічних особливостей України.

4. Рекомендувати громадам народних університетів і іншим просвітницьким організаціям, що діють на територіях, населених більшістю українців, щоб уникнути докорів у мимовільній підтримці русифікаторської політики і з метою найбільш успішного розвитку справи освіти, широке впровадження як вживання української мови, так і дисциплін з українознавства” [2, 210 – 211].

Б. Городецький не випадково говорив про Кубань як про територію, населену переважно українцями. Саме тоді в Катеринодарі були опубліковані більш ніж красномовні дані перепису населення, які підтверджували, що 48,2% родин станичного і сільського населення області вважає своєю рідною мовою українську і лише 42,7% такою визнають російську мову.

Сучасна українознавча освіта в Росії хоча й є різною за якістю та освітніми формами, але ставить за мету охопити усі вікові групи та рівні навчання – від дитячих садків до університетів. Починаючи з 90-х років XX століття вивчення української мови, літератури, культури та історії було запроваджене в десятках шкіл різних типів, численних мовних курсах, у гуртках і факультативах, у деяких вищих навчальних закладах – філіалі Московського відкритого гуманітарного університету в Уфі, Тюменському, Воронежському, Саратовському, Томському, Іванівському та інших університетах.

Особливості процесів розвитку українського шкільництва в Росії у значній мірі пов'язані з цілеспрямованою активністю дій з боку українських громад (національно-культурних автономій, спілок, товариств) у місцях проживання. Вдалим прикладом вияву таких ініціатив є діяльність національно-культурної автономії українців Башкортостану "Кобзар". Організація українського шкільництва у цій республіці Російської Федерації розпочалася в 90-х роках ХХ століття разом із процесом національно-культурного відродження традицій українців Республіки Башкортостан. Один із розділів "Програми національного відродження", прийнятої на І з'їзді українців республіки 14 березня 1992 року і доповненої на ІІ з'їзді українців РБ 21 січня 1995 року, мав назву "Мова і народна освіта" [5, 101 – 102]. Аналізуючи ситуацію зі станом українського слова в Башкортостані, делегати відзначали, що рідна мова функціонує лише на побутовому рівні в місцях компактного мешкання українців, зокрема в тих українських поселеннях, які заснували ще в кінці ХІХ – на початку ХХ століття вихідці з українських регіонів, що потрапили до Башкирії в пошуках вільних сільськогосподарських угідь. Та старша генерація українців, яка разом з мовою принесла на башкирську землю свої традиції та звичаї, фольклор, мову та систему родинного виховання дітей поступово з плином часу відходить. Тому першочерговим завданням, відзначили делегати, необхідно вбачати створення чіткої системи українознавчої освіти, яка могла б охопити усі ланки життя місцевих українців. Було намічено вирішення ряду проблем з відродження та розвитку української мови в Башкортостані, у тому числі: створення безперервної системи української освіти, в місцях компактного проживання українців відкриття українських дитячих садків та шкіл, введення до навчальних шкільних програм за підтримки місцевих адміністрацій та ініціатив українських громад української мови і літератури, історії та вивчення культури українського народу, давньої і сучасної.

На сьогодні це завдання в цілому виконане. Створена унікальна для сучасного російського культурно-освітнього простору система безперервної української освіти, функціонує цілий ряд закладів, де згадані завдання втілюються в життя. Так, українознавчий навчальний цикл здійснюється тут у кількох навчально-виховних інституціях:

- села Золотоношки Стерлітамакського району – у дитячому садку та Золотоношській муніципальній середній загальноосвітній школі;
- села Санжарівки Чишминського району – у Санжарівській неповній загальноосвітній школі;

- села Троїцьке Благоварського району – у муніципальній середній загальноосвітній школі;

- села Степанівки Аургазинського району – у муніципальній середній загальноосвітній школі;

- міста Салавата – у недільній українській школі;

- міста Уфи – у муніципальній середній загальноосвітній школі № 9 та недільних: національній школі ім. Т.Г. Шевченка, національній школі "Злагода – Согласие", в українському дошкільному центрі "Дзвіночок".

З 1997 по 2004 рік окремі українознавчі навчальні компоненти (українська мова, українська художня культура, етнопедagogіка) викладалися в Уфимському педагогічному коледжі № 1, де студенти відділення "навчання в початкових класах" оволодівали також додатково спеціалізацією "вчителя української мови". Як правило, сюди вступали учні з місць компактного проживання українців у Башкортостані, зокрема, з сіл Золотоношки, Степанівки, с. Іваненкове, Санжарівки. Серед студентів перебували також і ті, чиї навчальні пріоритети були пов'язані з бажанням вивчити іншу мову, пізнати іншу культуру, дехто мав серед родичів вихідців з України. Етнічний склад студентів цієї навчальної спеціалізації, таким чином, був досить розмаїтим: українці, татари, башкири, росіяни, чуваші, мордва, білоруси. Початковий рівень сприйняття та володіння українською мовою у більшості студентів був мінімальним, лише вихідці з українських сіл користувалися на побутовому рівні розмовною мовою та розуміли україномовного викладача. Тому вчителям довелося розпочинати навчання з етапів слухання, сприймання на слух та елементарного розуміння лексики. Разом з тим, завдяки мотивації до навчання та цікавості студентів до вивчення предметів українознавчого циклу випуски спеціалізації "українська мова" стали можливими (їх було здійснено тут сім). Про зацікавлення студентів коледжу до україністики свідчать і започаткування українського фольклорного колективу "Червона рута", який зумів заявити про себе на республіканському рівні, студентські ініціативи проведення Шевченківських днів, розробки та втілення фольклорних композицій, днів української та слов'янської писемності та мови. У цілому за період 1997 – 2004 рр. близько тридцяти випускників коледжу здобули додаткову спеціалізацію. Частина з них повернулася працювати до рідних сіл саме вчителями дисциплін українознавчого циклу. Проте після 2000 року кількість абітурієнтів до педагогічного коледжу значно зменшилася, тому набір на українське відділення адміністрацією було

поступово призупинено. З іншого боку, ці короткотривалі спроби навчання на рівні здобуття середньої спеціальної української освіти виявилися вдалими, що і дозволило на початковому етапі підготувати власні місцеві педагогічні кадри для забезпечення викладання ряду навчальних дисциплін у сільських школах республіки з компактним проживання українського населення.

Наступний етап становлення української освіти у Башкортостані було реалізовано у 1998 році з відкриттям філії Московського державного відкритого педагогічного університету ім. М.О. Шолохова в Уфі (нині Уфимська філія ДОЗ ВПО “Московський державний гуманітарний університет ім. М.О. Шолохова”), де на філологічному факультеті університету студенти спеціальності “Російська мова і література” почали вивчати додаткову спеціальність “Українська мова і література”. Українська мова вивчається як іноземна (друга слов’янська мова) з 1 по 5 курс. Також студенти опановують “Історію української літератури” від найдавніших часів до сучасності. Значна увага при цьому надається читанню в оригіналі творів класичної та сучасної літературної спадщини, що, на думку викладачів університету, не тільки збагачує словниковий запас, але і формує світогляд.

Важливою ланкою опрацювання текстів є університетська бібліотека української літератури, яка налічує більше 5 тисяч україномовних примірників. Навчальним планом передбачена обов’язковість виробничої педагогічної практики, яку студенти проходять на базі ЗОШ № 9 м. Уфі – базової республіканської української школи. Це вимагає і теоретичного опанування дисциплін з методик викладання української мови та літератури. Крім того, у процесі навчання студенти вивчають основні принципи та методи з “Теорії та практики перекладу”, що дозволяє їм практично використовувати свої знання як фахівців-перекладачів з української мови. Потреба в українсько-російських перекладах сьогодні стає відчутною в Російській Федерації, особливо з поживленням міграційних процесів з України до Росії у зв’язку з економічними та соціальними міграціями т. зв. “четвертої хвилі”.

Кардинально інша ситуація з поширення української освіти спостерігається у Москві. За даними останнього перепису населення, в столиці Російської Федерації та Московській області проживає близько 500 тис. українців, що формують значну кількість етнічної присутності. За неофіційними даними, лише у Москві сьогодні може перебувати довготривало, але без відповідної державної реєстрації близько 1,5 – 2 млн. українців (трудова мігранти, деякі з них – з

родинами). Діяльність московської української діаспори за оцінками офіційної влади Москви є різноманітною. Тут активно працюють Український культурний центр та Бібліотека української літератури, створено кілька національно-культурних організацій. Незважаючи на велику кількість українців у Москві, ситуація з поширенням української освіти складна. Навчальних закладів, в яких у будь-якій формі викладається, наприклад, українська мова небагато. Хоча подекуди таке навчання пропонується на базі відомих, провідних навчальних закладів: у Московському державному університеті імені М.В. Ломоносова (МГУ), у Московському державному інституті міжнародних відносин (МГИМО), у Московському державному лінгвістичному університеті (МГЛУ). Також діють курси української мови при Посольстві України в Москві та Вищі мовні курси при Міністерстві закордонних справ Росії. Фактично усі викладачі української мови є вихідцями з України, які постійно і давно мешкають у Москві й є російськими громадянами.

У російській столиці до сьогодні немає жодної муніципальної середньої загальноосвітньої школи з українознавчим компонентом. Єдиний заклад цього типу, який частково практикує з 2000 року україномовне навчання – спеціалізований ліцей при Московському державному лінгвістичному університеті. Один раз на два роки серед учнів 9 класу здійснюється набір до “української” групи. Згідно з навчальним планом, школярі вивчають українську як першу іноземну мову протягом чотирьох років. Як правило, до цієї групи включають українських дітей з Москви, які бажають знати мову своїх батьків.

Відсутність середньої ланки української освіти формує ту особливість, коли сьогодні україністику в Москві опановують переважно дорослі. Потреба у вивченні української мови зумовлена в них насамперед особливостями професійної діяльності. Відповідно існує чітка зовнішня мотивація оволодіння мовою. Це, наприклад, представники дипломатичного корпусу, що вивчають українську мову згідно з вимогами етикету підприємці, що мають економічні інтереси в Україні, частина науковців (переважно історики, мовознавці, літературознавці, культурологи), яким українська мова необхідна для наукового ознайомлення з текстами в оригіналі та спілкування з колегами.

У Московському державному інституті міжнародних відносин викладання української мови розпочалось у вересні 1999 року, а курси при Посольстві стали діяти з жовтня 2004 року. 18

березня 2004 року відкрито Центр україністики на базі лінгвістичного університету (МГЛУ). Створенню Центру сприяли Посольство України в Росії та Культурний центр України в Москві. Сьогодні в Центрі навчаються близько десяти студентів факультету перекладачів, які не тільки вивчають як мову, так і культуру та історію України.

У згаданих установах українську опановують із суто практичною метою – для спілкування в офіційному та повсякденному житті. Донедавна в Москві було дуже мало досліджень у галузі українського мовознавства, загалом наукового дослідження української мови. Але протягом останніх років ця прогалина почала заповнюватися, передусім завдяки дослідженням на базі Московського державного університету імені М.В. Ломоносова.

Московський державний університет традиційно вважається лідером русистики. Починаючи з 30-х рр. ХХ ст., коли славистику було визнано навчальною дисципліною університетської освіти, до програми викладання в МДУ були введені історія слов'янських народів, слов'янські мови та літератури. Під час Другої світової війни на філологічному факультеті створені групи сербокроатистів, болгаристів, полоністів, богемістів. У 1948 р. почали готувати словакознавців. З 1964 р. набір мов, що їх вивчають на факультеті, поповнився македонською, а 1970 р. – словенською мовами. І тільки у 1999 р. на слов'янському відділенні філологічного факультету виникла перша в історії МДУ група студентів-україністів. Правда, варто зазначити, що україністика в МДУ існувала ще до створення окремої групи, – при кафедрі загального мовознавства та російському відділенні. Ще О. Бодянский, один із засновників російської славистики, у свій час наголошував на необхідності вивчення української мови. У різні роки читалися спецкурси з певних розділів української мови (наприклад, подібний курс викладав відомий російський вчений-мовознавець О. Широков). З лютого 1993 року вивчення української мови включено у навчальні плани студентів-русистів. Цей курс розрахований на 1 навчальний рік (2 семестри), читають його науковці – етнічні українці у Москві, оскільки великого значення в процесі мовного викладання в МДУ надається саме орфоепічним нормам. У середньому щорічна група русистів-мовників, які вивчають українську мову, налічує близько десяти осіб. По закінченні річного мовного курсу, студенти мають змогу факультативно продовжити її вивчення і нерідко користуються цією пропозицією. З вересня 1995 р. на слов'янському відділенні викладається також курс “Українська

мова у порівняльно-історичному аспекті” (Г. Тиртова). З 1998 р. при кафедрі слов'янської філології почали здійснюватися перші захисти кандидатських дисертацій з мовної україністики (О. Остапчук, Б. Борис, Н. Сотнік). Але до цього часу захисти наукових праць не стали явищем постійним, а мають, швидше, винятковий характер. З 1999 року сім студентів слов'янського відділення МДУ почали вивчати українську мову як першу спеціальність. Крім практичної мови, до навчальної програми входять курси теоретичної граматики, діалектології, історії мови. Також обов'язковими є курси історії України, історії культури та літератури (вони також викладаються етнічними українцями). Пропагуються також літературознавчі, лінгвістичні, перекладацькі спецкурси та спецсемінари під керівництвом викладачів інших вищих навчальних закладів, у тому числі українських.

Московський державний університет співпрацює у галузі розвитку україністики з окремими українськими університетами. Контакти побудовані на прямих двосторонніх угодах про співробітництво. Такі угоди підписані і діють з факультетами Київського, Львівського і Донецького національних університетів. Документи передбачають обмін науковою інформацією, новими навчальними і методичними посібниками, методиками, видання спільних підручників, науковий обмін фахівцями, студентами й аспірантами. Студенти-україністи Московського університету регулярно відвідують згадані навчальні заклади в Україні з метою проходження мовної, фольклорної, діалектологічної практик, з'явився і перший досвід стажування російських студентів в українських вищих навчальних закладах.

На початку третього тисячоліття Московський університет започаткував співпрацю з науковими колами західної української діаспори, зокрема у США, Великій Британії та Канаді, особливо з Гарвардським українським дослідницьким інститутом. Завдяки розвитку цієї співпраці кафедра слов'янської філології отримала потужну бібліотеку як художньої української літератури, так і наукових праць із закордонної україністики; студенти Московського університету, що вивчають українську, отримали змогу навчатися у гарвардській літній українській школі, де вивчають студії з української мови та художньої культури, а також спілкуються з українцями різних країн світу, що мають подібну практику у Гарварді.

Висновок. Забезпечення розвитку україномовної освіти і школи, етнокультурних прав українців у сучасній Росії задля збереження їх національної ідентичності потребує цілеспрямованих зусиль у кількох напрямках. По-перше, – підвищення

ФІЗИЧНА ГОТОВНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАГАЛЬНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ФАХІВЦІВ

самоорганізації українців у Росії та ефективності використання існуючої міжнародної та національної правової бази. По-друге, – реалізації державної підтримки української діаспори, спрямованої на задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, що проживають за межами України. По-третє, – запровадження надійних механізмів для забезпечення зв'язків закордонного українства з Українською державою та суспільством, об'єднання їхніх зусиль для розвитку української освіти. Перед українськими освітянами Російської Федерації сьогодні стоїть важливе завдання – використати увесь набутий досвід для розвитку шкільництва на чужині, примножити його, виробити оптимальну структуру навчальних закладів рідною мовою та забезпечити їх активне функціонування.

1. Баленко О.М. Про підвищення ролі вчителя в українських школах США / О.М. Баленко. – Львів: УМ, 2011. – 74 с.

2. Городецкий Б.М. Доклад Кубанского Просвительного Товариства. Читан на 2-м заседании 1 секции 4 января / Б.М. Городецкий // Труды первого Всероссийского съезда деятелей обществ народных университетов и других просветительных учреждений частной инициативы. – 1908. – № 2. – С. 210 – 215.

3. Магочий Пол Роберт *Энциклопедия народов Канады. Encyclopedia of Canada's Peoples / P.R. Magochi* – Торонто, 1999. – 456 с.

4. Самчишин М. Напряжки української виховної системи / Мирослав Самчишин // Другий Світовий Конгрес Українців. Матеріали. – Торонто-Нью-Йорк-Лондон, 1986. – С. 86 – 104.

5. Сулима М.В. Українська діаспора в Росії / М. Сулима // Український вимір. – Ніжин, 2004. – №2. – С. 101 – 102.

Стаття надійшла до редакції 28.08.2013

УДК 355.457(477)

Олег Фігура, кандидат педагогічних наук, начальник кафедри особистої безпеки факультету охорони та захисту державного кордону Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ФІЗИЧНА ГОТОВНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАГАЛЬНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ФАХІВЦІВ

Статтю присвячено уточненню поняття “фізична готовність” як елемента загальної професійної готовності фахівців.

Ключові слова: фізична готовність, професійна готовність, фахівець.

Літ. 9.

Олег Фігура, кандидат педагогических наук, начальник кафедры личной безопасности факультета охраны и защиты государственной границы Национальной академии Государственной пограничной службы Украины имени Богдана Хмельницкого

ФИЗИЧЕСКАЯ ГОТОВНОСТЬ КАК ЭЛЕМЕНТ ОБЩЕЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ГОТОВНОСТИ СПЕЦИАЛИСТОВ

Статья посвящена уточнению понятия “физическая готовность” как элемента общей профессиональной готовности специалистов.

Ключевые слова: физическая готовность, профессиональная готовность, специалист.

**Oleh Fihura, Ph.D. (Pedagogic) Head of
Personal Safety Department of Protection of State Border Faculty
National Academy of State Border Service of Ukraine by B. Khmelnytsky**

PHYSICAL READINESS AS ELEMENT OF SPECIALISTS' GENERAL PROFESSIONAL READINESS

The article is devoted to clarification of concept “physical readiness” as an element of specialists' general professional readiness.

Keywords: physical readiness, professional readiness, specialist.

Вступ. Фізичне виховання, фізична підготовка є одними з найпоширеніших засобів розвитку трудової й фізичної активності людини, що дає можливість адаптуватися до змінного соціального

середовища. Фізична підготовка як педагогічний процес – це діяльність, спрямована на вирішення проблем навчання й виховання за допомогою системи фізичних вправ. Головними завданнями фізичної підготовки фахівців, виходячи із цього, є